

Voorwoord

*Osama bin Laden is een van de weinige levende personen
die er prat op kunnen gaan de loop van de geschiedenis
fundamenteel gewijzigd te hebben.*

Bruce Hoffman, 2003

Omwillen van een pluche sneeuwman worden er duizenden bezoekers uit het Metropolitan Museum in New York geëvacueerd. Een onschuldige schoenendoos legt het metroverkeer aan de Fifth Avenue lam. Reservisten patrouilleren bij bruggen, luchthavens, tunnels, trein- en busstations. Gewapende vluchtbewakers reizen mee in treinen en vliegtuigen. Passagierslijsten worden uitgeplozen op verdacht klinkende namen en bezoekers moeten vingerafdrukken afgeven. Internationale vluchten naar de Verenigde Staten worden afgelast of omgeleid. Gevechtsvliegtuigen patrouilleren in het luchtruim tussen Washington DC en New York en schaduwen burgervluchten. Luchtafweergeschut staat opgesteld en onderzocht wordt of burgertoestellen kunnen niet worden uitgerust met antiraketsystemen, zoals militaire jets. Grote steden zijn uitgerust met gesofistikeerde sensoren die bij de eerste tekenen van een nucleaire of chemische aanval alarm slaan en er circuleren speciale teams die op zoek zijn naar radioactieve straling. Voorraden geneesmiddelen worden op militaire bases in gereedheid gehouden met het oog op een biologische aanval. De grens met Mexico is versterkt. In de meest duistere uithoeken van de aarde zijn elitetroepen op clandestiene terroristenjacht, soms zonder medeweten van plaatselijke regeringen.

Dit is 2004. De Verenigde Staten zijn in de ban van het internationale terrorisme. En wij met hen. Angst voor terrorisme is besmettelijk.

In 2002 sloeg het internationale terrorisme 199 keer toe – minder dan ooit in de afgelopen twintig jaar. 2800 Mensen kwamen daarbij om – honderd keer minder dan in gewapende conflicten, duizend keer minder dan door aids, vierduizend keer minder dan door kinderziekten die behandeld hadden kunnen worden.

Was de schokgolf die volgde op elf september, achteraf bekeken, een geval van massahysterie ? ‘Het terrorisme heeft het aanschijn van de wereld veranderd,’ verklaarde de Spaanse eerste minister Aznar eind 2001. Is dat zo ? Het blijkt alvast niet uit de blote cijfers. Heeft Osama bin Laden de loop van de geschiedenis gewijzigd ? Misschien – maar is dat zijn verdienste of het gevolg van ons onvermogen om feit en schijn uit elkaar te houden en aldus van al-Qaeda een mythe te maken ?

Alles wijst er op dat wij vandaag precies dezelfde fout aan het maken zijn als die waarvoor Walter Laqueur bijna drie decennia geleden nochtans gewaarschuwd heeft in zijn standaardwerk *Terrorisme*: elke generatie die te maken heeft met een reeks terroristische aanslagen, maakt steeds opnieuw de vergissing te denken dat het terrorisme nooit eerder bestaan heeft. Telkens weer wordt het dan uitgeroepen, in bijna identieke bewoordingen, tot de meest dringende uitdaging waarvoor de internationale gemeenschap

zich geplaatst ziet. Het wordt een obsessie die alle politieke energie opslorpt en alle media-aandacht voor zich opeist. Zo gebeurde het vroeger. Zo gebeurt het vandaag.

Terrorisme is zo oud als de mensheid. Het is van alle tijden, van alle continenten en van alle gezindten. Maar de angst voor het terrorisme en de obsessie met veiligheid, die zijn er niet altijd. Het gevoel bedreigd te worden door een ongrijpbare en schijnbaar alomtegenwoordige terroristische vijand, komt en gaat, in golven. Tussen twee angst- en terreurgolven zit op zijn minst een generatie. Daardoor ontstaat bij elke nieuwe golf aanslagen waarachter de hand van een internationaal terreurnetwerk wordt vermoed, telkens weer dat gevoel te maken te hebben met iets volstrekt nieuws.

Het hedendaagse internationale terrorisme, dat vandaag verbonden wordt met al-Qaeda, is nochtans helemaal niet nieuw. De oorzaken van het ontstaan ervan zijn dezelfde als bij eerdere terrorismegolven. Om het te bestrijden, kan best naar het verleden worden gekeken om te zien wat er toen gelukt is en wat mislukt is. Als we die blik over onze schouders werpen, dan lijkt het er sterk op dat we vandaag niet op de goede weg zijn om duurzaam af te rekenen met wat we omschrijven als het internationale terrorisme.

Niets kan en mag het terrorisme van elf september rechtvaardigen. Maar dat ontslaat ons niet van de plicht om naar de grondoorzaken ervan te peilen, opdat een nieuwe elf september vermeden kan worden.

Terrorisme is niet het gevolg van armoede. Het heeft niets te maken met godsdienst. Terrorismen wordt geboren uit maatschappelijke onvrede. Terrorismen is een symptoom van een scheefgegroeide samenleving, die het kleine radicale splintergroepen, als een zelfuitgeroepen voorhoede, mogelijk maakt om in te spelen op een vaak reëel gevoel van marginalisering. Zo hopen zij hun terreurdaden te kunnen rechtvaardigen en zichzelf een aureool van strijders tegen het onrecht te verschaffen. Dat was gisteren zo. Dat is vandaag zo.

Gewelddaden als motor van de geschiedenis: ondanks alle verschillen qua methodes, doelwitten en tactieken loopt er een rode draad door de geschiedenis van het internationale terrorisme.